

แนวทางการส่งเสริมความรู้เพื่อปลอดบุหรี่ไฟฟ้าและผลิตภัณฑ์ยาสูบ
ของนักศึกษาและบุคลากร วิทยาลัยบัณฑิตเอเซีย

Guidelines for Promoting Knowledge for Non-Smoking E-Cigarette and
Tobacco Product of Students and Personnel at College of Asian Scholars

ชีวิน อ่อนละออ¹ วีณา อิศรางกูร ณ อยุธยา² สุทธินันท์ บุญมี³ และสวิตา อ่อนละออ^{4*}

Chevin Oonla-or¹ Veena Isarankura Na Ayudhaya² Suttinun Boonmee³ and Savita Onlaor^{4*}

¹หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการธุรกิจกีฬา คณะบริหารธุรกิจ วิทยาลัยบัณฑิตเอเซีย

²หลักสูตรสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำและนวัตกรรมการจัดการสุขภาพ

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี วิทยาลัยบัณฑิตเอเซีย

³หลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเซีย

⁴หลักสูตรบัญชีบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ วิทยาลัยบัณฑิตเอเซีย

¹Bachelor of Business Administration, Program in Sports Business Management,
Faculty of Business Administration, College of Asian Scholars

²Master of Public Health, Program in Leadership and Innovative Health,
Faculty of Science and Technology, College of Asian Scholars

³Bachelor of Laws Program, Faculty of Law, College of Asian Scholars

⁴Bachelor of Accountancy, Faculty of Business Administration, College of Asian Scholars

*Corresponding author's email: savita@cas.ac.th

วันที่รับบทความ (Received)

23 พฤษภาคม 2568

วันที่แก้ไขบทความ (Revised)

8 สิงหาคม 2568

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted)

28 กันยายน 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับอันตรายของการใช้ บุหรี่ไฟฟ้าและผลิตภัณฑ์ยาสูบในวิทยาลัยบัณฑิตเอเซีย 2) สำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับการใช้ผลิตภัณฑ์ดังกล่าว และ 3) เผยแพร่ข้อมูลเพื่อสร้างความตระหนักรู้ วิธีวิจัยแบบกึ่งทดลอง รูปแบบ One Group Pre-Test and Post-Test ประกอบด้วยการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากนักศึกษา 124 คน การสนทนากลุ่ม (Focus Group) จัดขึ้นจำนวน 7 กลุ่ม กลุ่มละประมาณ 6-7 คน รวมทั้งสิ้น 47 คน โดยแบ่งเป็นนักศึกษา 35 คน และบุคลากร 12 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกจากมุมมองที่หลากหลาย และสามารถจัดการการสนทนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการพัฒนากิจกรรมส่งเสริมความรู้ผ่านช่องทางออนไลน์ เครื่องมือวิจัยได้แก่ แบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่น (Cronbach's Alpha) เท่ากับ 0.812 วิเคราะห์ ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและสถิติ Paired t-test เพื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการดำเนิน โครงการ พบว่า คะแนนหลังการเข้าร่วมกิจกรรมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทุกด้าน ได้แก่ ความรู้

($t = 12.67$), ทศนคติ ($t = 11.32$), พฤติกรรม ($t = 6.89$), ช่องทางการสื่อสาร ($t = 5.02$) และกลยุทธ์เพื่อความยั่งยืน ($t = 4.87$) ผลการวิจัยเชิงคุณภาพพบว่า สื่อสังคมออนไลน์ เช่น TikTok, Facebook และ Line มีประสิทธิภาพในการเข้าถึงกลุ่มวัยรุ่น การอบรม การใช้วิทยากรต้นแบบ และการส่งเสริมกิจกรรมทางเลือก เช่น กีฬา ช่วยลดพฤติกรรมการใช้บุหรี่ไฟฟ้า งานวิจัยชี้ให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของสื่อดิจิทัลและความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน รวมถึงเสนอให้มีการบังคับใช้กฎหมายควบคุมบุหรี่ไฟฟ้าอย่างจริงจังในระดับชาติ

คำสำคัญ : บุหรี่ไฟฟ้า, ผลิตภัณฑ์ยาสูบ, การส่งเสริมความรู้

ABSTRACT

This research aimed to 1) study guidelines for promoting knowledge about the dangers of e-cigarettes and tobacco products at Collage of Asian Scholars, 2) survey students' opinions on the use of such products, and 3) disseminate an information to raise awareness. The study utilized a quasi-experimental research design with a one-group pre-test and post-test format. The methodology included quantitative data collection from 124 students, and seven focus groups with 47 participants (35 students and 12 staff) to gather in-depth insights from various perspectives. Additionally, online knowledge promotion activities were developed. The research instrument was a questionnaire with a Cronbach's alpha reliability coefficient of 0.812. Data were analyzed using descriptive statistics and a paired t-test to compare scores before and after the project. The results showed a statistically significant increase in post-test scores across all measured aspects: knowledge ($t=12.67$), attitudes ($t=11.32$), behaviors ($t=6.89$), communication channels ($t=5.02$), and sustainability strategies ($t=4.87$). Qualitative research findings revealed that social media platforms like TikTok, Facebook, and Line were effective in reaching the youth demographic. Training, the use of role models, and the promotion of alternative activities such as sports were found to reduce e-cigarette use. The research highlights the critical role of digital media and inter-agency collaboration, and recommends the serious enforcement of national laws regulating e-cigarettes.

Keywords: Electronic Cigarettes, Tobacco Product, Knowledge Promotion

บทนำ

ปัจจุบันพบว่าสถานการณ์การสูบบุหรี่ไฟฟ้าในปัจจุบันของประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนมีการใช้บุหรี่ไฟฟ้าเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากแรงจูงใจทางการตลาดที่ออกแบบผลิตภัณฑ์

ให้ดูทันสมัยและปลอดภัยกว่ายาสูบแบบดั้งเดิม แม้ว่าบุหรี่ไฟฟ้าจะไม่มีใบยาสูบ แต่ยังคงมีสารพิษหลายชนิด เช่น นิโคติน พอร์มาลดีไฮด์ และโลหะหนัก ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบทางเดินหายใจและเพิ่มความเสี่ยงต่อโรคมะเร็ง นอกจากนี้ การเสพติดนิโคตินยังส่งผลต่อการทำงานของสมอง โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชน กระทรวงสาธารณสุขระบุว่า ตามรายงานสถานการณ์บุหรี่ไฟฟ้าในประเทศไทย (กองงานคณะกรรมการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ, 2567) พบว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่เคยลองใช้บุหรี่ไฟฟ้าเพิ่มขึ้นจาก 10.2% ในปี 2562 เป็น 23.7% ในปี 2565 ส่วนนักศึกษาระดับอุดมศึกษามีอัตราการใช้ประมาณ 15.4% ซึ่งแสดงถึงแนวโน้มที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง เนื่องจากติ๋นและองค์ประกอบที่ดึงดูดใจ ทำให้เกิดการเลียนแบบในกลุ่มเพื่อนอย่างรวดเร็ว แม้ว่าจะยังไม่มีหลักฐานยืนยันว่าบุหรี่ไฟฟ้าช่วยให้เลิกสูบบุหรี่ชนิดอื่นได้ก็ตาม แต่ที่สำคัญคือ บุหรี่ไฟฟ้ามีสารพิษหลายชนิด โดยเฉพาะนิโคติน ซึ่งใกล้เคียงหรืออาจมากกว่าบุหรี่ธรรมดา ส่งผลเสียต่อสุขภาพไม่ต่างกัน บุหรี่ไฟฟ้าจึงกลายเป็นภัยเงียบที่น่าเป็นห่วงสำหรับเยาวชนในปัจจุบัน เพราะถูกกระตุ้นด้วยกลยุทธ์ทางการตลาด เช่น การโฆษณาที่อ้างว่าปลอดภัยเพราะไม่มีใบยาสูบ และสร้างภาพลักษณ์ว่าผู้สูบบุหรี่ทันสมัย แต่ความจริงแล้ว บุหรี่ไฟฟ้ามีปริมาณนิโคตินสูง และสามารถนำพาเข้าสู่นิโคตินได้เร็วกว่า บุหรี่ธรรมดาถึง 5-9 เท่า ขึ้นอยู่กับปริมาณนิโคตินในผลิตภัณฑ์ ส่งผลให้เกิดอาการเสพติดมากขึ้นซึ่งเป็นเรื่องอันตรายต่อสุขภาพของผู้สูบมากกว่าบุหรี่แบบเดิมอย่างมีนัยสำคัญ (สมตระกูล ราศิริ และคณะ, 2562)

ในสถานการณ์ปัจจุบันพบว่า มีนักศึกษาและบุคลากรจำนวนไม่น้อยที่มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่เพื่อป้องกันผลกระทบต่อนักศึกษาคนอื่นที่ไม่ได้สูบ นอกจากนี้สถาบันยังมีการณรงค์และให้ความรู้เกี่ยวกับการลดและป้องกันการสูบบุหรี่ โดยสถาบันการศึกษามีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหาผ่านการปลูกฝังแนวคิดที่ถูกต้อง เช่น การให้คุณค่าต่อการแสดงออกและการกระทำต่าง ๆ เพื่อช่วยให้นักศึกษาซึมซับแนวคิดที่ดีงาม เข้าใจอย่างถ่องแท้ และสามารถนำแนวคิดเหล่านั้นไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม (ทิพย์รัตน์ บุญมา และคณะ, 2564)

วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย ในฐานะสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่มีนักศึกษาหลายสาขาวิชาตระหนักถึงความเสี่ยงของการเผยแพร่ระบาดของบุหรี่ไฟฟ้าและผลิตภัณฑ์ยาสูบ จึงมุ่งมั่นพัฒนาแนวทางการส่งเสริมความรู้เพื่อลดบุหรี่ไฟฟ้าและผลิตภัณฑ์ยาสูบที่สอดคล้องกับบริบทของวิทยาลัยแนวทางดังกล่าวจะไม่เพียงตอบโจทย์การปฏิบัติตามกฎหมายแต่ยังเน้นการเสริมสร้าง Health Literacy Social Norms และการมีส่วนร่วมของนักศึกษา คณาจารย์ และเจ้าหน้าที่เพื่อขับเคลื่อนวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย จากเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจในการศึกษาแนวทางการส่งเสริมความรู้และการสร้างความเข้าใจให้กับกลุ่มนักศึกษาวិทยาลัยบัณฑิตเอเชีย เกี่ยวกับอันตรายจากการใช้บุหรี่ไฟฟ้าและผลิตภัณฑ์ยาสูบ โดยมุ่งเน้นการจัดกิจกรรมที่สามารถช่วยให้นักศึกษาและบุคลากรมีความตระหนักและสามารถตัดสินใจที่จะไม่ใช้ผลิตภัณฑ์เหล่านี้ในอนาคตและลดเลิกการใช้บุหรี่ไฟฟ้าและผลิตภัณฑ์ยาสูบ นอกจากนี้ ยังมุ่งหวังว่าผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาแนวทางการป้องกันและการส่งเสริมสุขภาพที่สามารถนำไปใช้ในสถาบันการศึกษาทั่วไป ผู้วิจัยจึง

เห็นความสำคัญของแนวทางการส่งเสริมความรู้เพื่อลดบุหรี่ไฟฟ้าและผลิตภัณฑ์ยาสูบของนักศึกษาและบุคลากร วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับอันตรายจากการใช้บุหรี่ไฟฟ้าและผลิตภัณฑ์ยาสูบในวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย
2. เพื่อสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับการใช้บุหรี่ไฟฟ้าและผลิตภัณฑ์ยาสูบ
3. เพื่อเผยแพร่ข้อมูลและสร้างความตระหนักเกี่ยวกับผลกระทบของบุหรี่ไฟฟ้าและผลิตภัณฑ์ยาสูบ

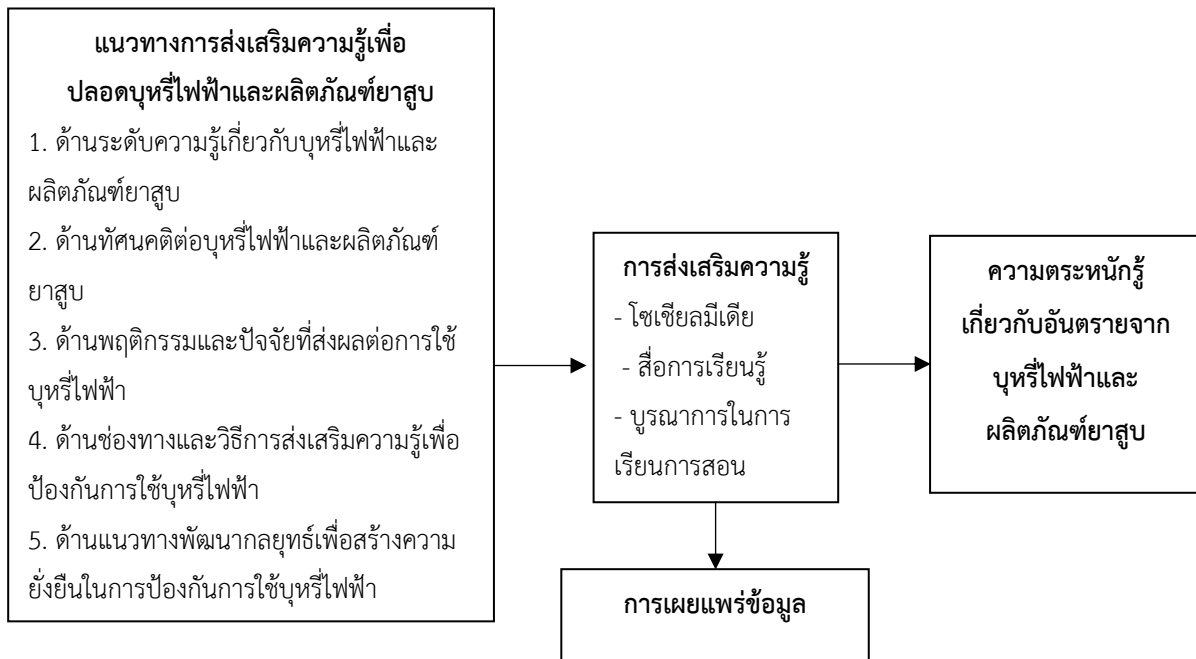
จากการศึกษาขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 2021) พบว่า แม้ว่าบุหรี่ไฟฟ้าจะถูกนำเสนอว่าเป็นทางเลือกที่ "ปลอดภัยกว่า" ยาสูบแบบดั้งเดิม แต่ยังคงมีสารเคมีที่เป็นอันตราย เช่น นิโคติน ฟอรัมาลดีไฮด์ และโลหะหนัก ซึ่งสามารถส่งผลกระทบต่อระบบทางเดินหายใจและเพิ่มความเสี่ยงต่อโรคมะเร็ง นอกจากนี้ การเสพติดนิโคตินยังส่งผลต่อการทำงานของสมอง โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชน อีกทั้งการใช้บุหรี่ไฟฟ้ายังอาจนำไปสู่การทดลองใช้ยาสูบแบบดั้งเดิมในอนาคต (U.S. Department of Health and Human Services, 2020) เอกสารวิจัยของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2023) ระบุว่า การตลาดของบุหรี่ไฟฟ้าที่เน้นกลุ่มเป้าหมายเยาวชนโดยใช้สื่อโซเชียลมีเดีย และการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ดูทันสมัย เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้จำนวนผู้ใช้บุหรี่ไฟฟ้าในกลุ่มเยาวชนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

การส่งเสริมความรู้เพื่อป้องกันการใช้บุหรี่ไฟฟ้าและผลิตภัณฑ์ยาสูบจำเป็นต้องอาศัยการรวมกลยุทธ์หลายมิติ ได้แก่ การให้ความรู้ผ่านการอบรมและหลักสูตร การใช้สื่อออนไลน์เพื่อเผยแพร่ข้อมูลที่ถูกต้อง และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชน Kong et al. (2021) พบว่า การใช้แคมเปญบนโซเชียลมีเดีย เช่น Facebook, Instagram และ TikTok ที่เน้นการนำเสนอข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ในรูปแบบที่น่าสนใจและเข้าใจง่าย สามารถช่วยเพิ่มความตระหนักเกี่ยวกับโทษของบุหรี่ไฟฟ้าในกลุ่มเยาวชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและเพื่อนช่วยเพื่อน (Peer Support) ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

บุหรี่ไฟฟ้า (Electronic Cigarette หรือ E-Cigarette) เป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้รับความนิยมมากขึ้นในหลายประเทศ โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่นและเยาวชน ด้วยเหตุผลที่เชื่อว่ามีอันตรายน้อยกว่าบุหรี่ธรรมดา (World Health Organization, 2021) อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยกลับมีนโยบายทางกฎหมายที่เข้มงวดและชัดเจนต่อการควบคุมผลิตภัณฑ์ดังกล่าวในปี พ.ศ. 2557 กระทรวงพาณิชย์ได้ออกประกาศห้ามนำเข้าและจัดจำหน่ายบุหรี่ไฟฟ้า บารากุไฟฟ้า รวมถึงน้ำยาและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง โดยให้เหตุผลด้านผลกระทบต่อสุขภาพและสังคม (กระทรวงพาณิชย์, 2557) การบังคับใช้กฎหมายนี้ได้รับการสนับสนุนจากพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 ซึ่งระบุว่า การนำเข้าสินค้าต้องห้ามโดยไม่มีใบอนุญาต ถือเป็นการกระทำความผิดทางอาญา

มีโทษทั้งจำคุกและปรับตามที่กฎหมายกำหนด (กรมศุลกากร, 2560) ในแง่ของการคุ้มครองผู้บริโภค ประเทศไทยยังใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 เพื่อควบคุมการโฆษณาบุหรี่ไฟฟ้า โดยห้ามการกล่าวอ้างที่อาจทำให้เกิดความเข้าใจผิด เช่น การอ้างว่าบุหรี่ไฟฟ้าปลอดภัยหรือช่วยเลิกบุหรี่ได้ (สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค, 2522) พร้อมกันนี้ กฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2550) ยังมีบทบัญญัติเพื่อควบคุมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าในที่สาธารณะเช่นเดียวกับบุหรี่ทั่วไป (กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2550) อย่างไรก็ตาม แม้ยังไม่มีบทบัญญัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับการใช้บุหรี่ไฟฟ้าส่วนบุคคล แต่ในทางปฏิบัติ ผู้ที่พกพาหรือใช้บุหรี่ไฟฟ้าในที่สาธารณะอาจเผชิญกับปัญหาทางกฎหมายได้ เนื่องจากเจ้าหน้าที่มีอำนาจในการพิจารณาตามดุลยพินิจ ซึ่งทำให้เกิดความคลุมเครือในทางกฎหมาย (มหาวิทยาลัยมหิดล, 2565) นอกจากนี้ยังมีการศึกษาแสดงให้เห็นว่า การห้ามใช้บุหรี่ไฟฟ้าในประเทศไทยอาจส่งผลต่อการลักลอบนำเข้า และการใช้ในกลุ่มวัยรุ่นยังคงมีอยู่ (สำนักงานคณะกรรมการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ, 2565)

การส่งเสริมความรู้เพื่อเป็นแนวทางในการป้องกันการใช้บุหรี่ไฟฟ้าและผลิตภัณฑ์ยาสูบนั้น มีความสำคัญอย่างยิ่งในการลดผลกระทบต่อสุขภาพและเศรษฐกิจ การให้ความรู้ผ่านสื่อหลากหลายช่องทางการใช้นโยบายควบคุมที่เข้มงวด และการสนับสนุนโปรแกรมการเลิกบุหรี่เป็นวิธีการที่ได้รับการยืนยันว่ามีประสิทธิภาพสูง การใช้บุหรี่ไฟฟ้าและผลิตภัณฑ์ยาสูบไม่เพียงแต่ทำลายสุขภาพของผู้ใช้เท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่อคนรอบข้างผ่านควันบุหรี่มือสอง (Secondhand Smoke) และควันบุหรี่มือสาม (Thirdhand Smoke) ซึ่งเป็นสารตกค้างจากควันบุหรี่ที่สะสมอยู่ในสภาพแวดล้อม เช่น ผ้าม่าน พรม และเฟอร์นิเจอร์ (Wang et al., 2021) พบว่าสารเคมีในบุหรี่ไฟฟ้า เช่น โพรไพลีนไกลคอลและกลีเซอริน อาจเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของเนื้อเยื่อในระบบทางเดินหายใจ ส่งผลให้เกิดโรคปอดเรื้อรัง นอกจากนี้ สารปรุงแต่งรสชาติในบุหรี่ไฟฟ้ายังสามารถเพิ่มความเสี่ยงของการระคายเคืองต่อเนื้อเยื่อในปากและหลอดลม การให้ความรู้เกี่ยวกับผลกระทบของบุหรี่ไฟฟ้าและผลิตภัณฑ์ยาสูบในสถานศึกษาและชุมชนเป็นวิธีการที่ได้รับการยอมรับว่ามีประสิทธิภาพสูง โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนที่ได้รับอิทธิพลจากสื่อโฆษณาและการตลาด (Chen et al., 2022) พบว่าการใช้สื่อออนไลน์ เช่น วิดีโอคลิป การ์ตูน และเกมแบบโต้ตอบ สามารถดึงดูดความสนใจของเยาวชนได้ดีกว่าวิธีการบรรยายทั่วไป นอกจากนี้ การให้ความรู้ผ่านช่องทางโซเชียลมีเดียยังช่วยขยายวงกว้างของการเข้าถึงข้อมูลไปยังกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร นักศึกษาชั้นปีที่ 1–4 วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย จำนวนทั้งสิ้น 1,200 คน ใช้วิธี Purposive Sampling เลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุระหว่าง 18–25 ปี และมีการใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นประจำ โดยคำนวณขนาดตัวอย่างตามสูตรของ Krejcie and Morgan (1970) สำหรับประชากร 1,200 คน ได้ขนาดตัวอย่าง 291 คน แต่เนื่องจากข้อจำกัดด้านเวลาและทรัพยากร จึงใช้กลุ่มตัวอย่าง 124 คน ซึ่งเป็นกลุ่มที่เข้าร่วมกิจกรรมและตอบแบบสอบถามครบถ้วน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้รูปแบบกึ่งทดลองแบบกลุ่มเดียว เปรียบเทียบก่อน-หลัง (One Group Pre-Test Post-Test Design) ซึ่งเหมาะสมกับการประเมินผลการแทรกแซงในกลุ่มเป้าหมายเดียวกัน โดยรวมการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและน่าเชื่อถือมากที่สุด การวิจัยเชิงปริมาณจะดำเนินการก่อนเพื่อรวบรวมข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมและความรู้ของกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นจึงดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อสนับสนุนและขยายผลลัพธ์ วิธีการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ศึกษาความรู้ความเข้าใจในเชิงปริมาณ และการสนทนากลุ่ม

ระยะที่ 2 การสนทนากลุ่ม (Focus Group) มุ่งเน้นการศึกษาประสบการณ์ ความคิดเห็น และมุมมองเชิงลึกของกลุ่มเป้าหมาย

ระยะที่ 3 ปฏิบัติตามแนวทางนักวิจัย โดยสร้างเนื้อหาสื่อมีเดียดิจิทัลให้กับนักศึกษาทุกชั้นปี และบุคลากรตามระยะเวลาที่กำหนด

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ

การวิจัยครั้งนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ลักษณะคำถามปลายปิดและคำถามแบบปลายเปิด เพื่อให้แบบสอบถามครอบคลุมวัตถุประสงค์ของงานวิจัย โดยเน้นการพัฒนากลยุทธ์ในการส่งเสริมความรู้เพื่อปลอดภัยไฟฟ้า โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนากลยุทธ์ในการส่งเสริมความรู้เพื่อปลอดภัยไฟฟ้า และผลิตภัณฑ์ยาสูบแบบครอบคลุมและยั่งยืน

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ เป็นคำถามปลายเปิด

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group) เก็บข้อมูลจากนักศึกษาจำนวน 124 คน โดยเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1-4 ที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ โดยมี 5 ประเด็น ดังนี้

1. วิธีการเข้าถึงกลุ่มวัยรุ่นที่เริ่มต้นใช้บุหรี่ไฟฟ้าและผลิตภัณฑ์ยาสูบ
2. การให้ความรู้เกี่ยวกับพิษภัยของบุหรี่ไฟฟ้าและผลิตภัณฑ์ยาสูบ
3. กิจกรรมหรือวิธีที่มีผลกระทบต่อการเปลี่ยนพฤติกรรม
4. แนวทางการส่งเสริมความรู้ในระดับชาติและท้องถิ่น และ
5. ประสพการณ์การใช้บุหรี่ไฟฟ้าและผลิตภัณฑ์ยาสูบ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การหาความเที่ยงตรงของเครื่องมือโดยการหาค่าดัชนี ความสอดคล้อง (Index of Item - Objective Congruence หรือ IOC) ได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00 และการตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น (Cronbach's Alpha) ใช้แบบสอบถามจำนวน 30 ฉบับ จากกลุ่มตัวอย่างย่อย (Pilot Test) ที่ไม่ได้รวมอยู่ในกลุ่มวิจัยหลัก ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.812 แสดงว่าเครื่องมือมีความน่าเชื่อถือสูง

วิธีรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม (Survey) เพื่อเก็บข้อมูลเชิงปริมาณเกี่ยวกับแนวโน้ม พฤติกรรม และระดับความรู้การใช้บุหรี่ไฟฟ้าและผลิตภัณฑ์ยาสูบ แบบสอบถามใช้มาตราวัดสเกล (Likert Scale) เก็บข้อมูลแบบออนไลน์ (Google Forms)

2. การสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับความคิดเห็น, ประสพการณ์, และทัศนคติของนักศึกษาเกี่ยวกับการใช้บุหรี่ไฟฟ้าและผลิตภัณฑ์ยาสูบ การสนทนากลุ่มจะดำเนินการในลักษณะการพูดคุยแบบเป็นกันเอง และใช้คำถามเปิดเพื่อให้ผู้สัมภาษณ์สามารถพูดออกมาได้อย่างอิสระ

การเก็บข้อมูล ผู้วิจัยจะบันทึกคำตอบและความคิดเห็นที่ได้จากการสนทนากลุ่มสรุปและรวบรวมข้อมูล เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วัดความคิดเห็นก่อน - หลัง (Paired t-test)

ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อจัดหมวดหมู่และสรุปประเด็นสำคัญจากข้อมูลที่รวบรวมมา โดยผู้วิจัยได้เลือกใช้เทคนิคการจัดหมวดหมู่ข้อมูล เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ครอบคลุมและสะท้อนมุมมองของกลุ่มเป้าหมาย

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 62.90) อายุมากกว่า 23 ปี (ร้อยละ 37.90) คนที่กำลังศึกษา คณะบริหารธุรกิจ (ร้อยละ 60.48) ชั้นปีที่กำลังศึกษา ชั้นปีที่ 1 (ร้อยละ 37.10) พบว่า แนวทางการส่งเสริมความรู้ที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ การใช้สื่อโซเชียลมีเดีย การอบรมและกิจกรรมทางเลือก นักศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่าบุหรีไฟฟ้ามีอันตราย และมีแนวโน้มจะเลิกใช้ และการเผยแพร่ข้อมูลผ่าน TikTok และ Line มีผลต่อการเพิ่มความรู้และความตระหนักรู้อย่างมีนัยสำคัญ ($p < .001$)

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นก่อนการพัฒนากลยุทธ์ในการส่งเสริมความรู้เพื่อปลอดภัยไฟฟ้า และผลิตภัณฑ์

ยาสูบ

การพัฒนากลยุทธ์ในการส่งเสริมความรู้เพื่อปลอดภัยไฟฟ้า	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านระดับความรู้เกี่ยวกับบุหรีไฟฟ้าและผลิตภัณฑ์ยาสูบ	3.01	0.80	ปานกลาง
2. ด้านทัศนคติต่อบุหรีไฟฟ้าและผลิตภัณฑ์ยาสูบ	3.51	0.59	มาก
3. ด้านพฤติกรรมและปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้บุหรีไฟฟ้า	3.97	0.69	มาก
4. ด้านช่องทางและวิธีการส่งเสริมความรู้เพื่อป้องกันการใช้บุหรีไฟฟ้า	4.40	0.71	มาก
5. ด้านแนวทางพัฒนากลยุทธ์เพื่อสร้างความยั่งยืนในการป้องกันการใช้บุหรีไฟฟ้า	4.33	0.76	มาก
โดยรวม	3.83	0.48	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับก่อนการพัฒนากลยุทธ์ในการส่งเสริมความรู้เพื่อปลอดภัยไฟฟ้า และผลิตภัณฑ์ยาสูบแบบครอบคลุมและยั่งยืน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$) โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ดังนี้ ด้านช่องทางและวิธีการส่งเสริม

ความรู้เพื่อป้องกันการใช้บุหรี่ไฟฟ้า ($\bar{X} = 4.40$) ด้านแนวทางพัฒนากลยุทธ์เพื่อสร้างความยั่งยืนในการป้องกันการใช้บุหรี่ไฟฟ้า ($\bar{X} = 4.33$) และด้านด้านพฤติกรรมและปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้บุหรี่ไฟฟ้า ($\bar{X} = 3.97$)

ตารางที่ 2 ความคิดเห็นหลังการพัฒนากลยุทธ์ในการส่งเสริมความรู้เพื่อลดบุหรี่ไฟฟ้า และผลิตภัณฑ์ยาสูบ

การพัฒนากลยุทธ์ในการส่งเสริมความรู้เพื่อลดบุหรี่ไฟฟ้า	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านระดับความรู้เกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าและผลิตภัณฑ์ยาสูบ	4.55	0.48	มากที่สุด
2. ด้านทัศนคติต่อบุหรี่ไฟฟ้าและผลิตภัณฑ์ยาสูบ	4.60	0.45	มากที่สุด
3. ด้านพฤติกรรมและปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้บุหรี่ไฟฟ้า	4.65	0.42	มากที่สุด
4. ด้านช่องทางและวิธีการส่งเสริมความรู้เพื่อป้องกันการใช้บุหรี่ไฟฟ้า	4.72	0.40	มากที่สุด
5. ด้านแนวทางพัฒนากลยุทธ์เพื่อสร้างความยั่งยืนในการป้องกันการใช้บุหรี่ไฟฟ้า	4.70	0.43	มากที่สุด
โดยรวม	4.64	0.36	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับหลังการพัฒนากลยุทธ์ในการส่งเสริมความรู้เพื่อลดบุหรี่ไฟฟ้า และผลิตภัณฑ์ยาสูบแบบครอบคลุมและยั่งยืน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$) โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ดังนี้ ด้านช่องทางและวิธีการส่งเสริมความรู้เพื่อป้องกันการใช้บุหรี่ไฟฟ้า ($\bar{X} = 4.72$) ด้านแนวทางพัฒนากลยุทธ์เพื่อสร้างความยั่งยืนในการป้องกันการใช้บุหรี่ไฟฟ้า ($\bar{X} = 4.70$) และด้านด้านพฤติกรรมและปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้บุหรี่ไฟฟ้า ($\bar{X} = 4.65$)

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์สถิติเชิงเปรียบเทียบ (Paired t-test)

การพัฒนากลยุทธ์ในการส่งเสริมความรู้เพื่อลดบุหรี่ไฟฟ้า	t-value	p-value	สรุปผล
1. ด้านระดับความรู้เกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าและผลิตภัณฑ์ยาสูบ)	12.67	.000	มีนัยสำคัญ
2. ด้านทัศนคติต่อบุหรี่ไฟฟ้าและผลิตภัณฑ์ยาสูบ	11.32	.001	มีนัยสำคัญ
3. ด้านพฤติกรรมและปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้บุหรี่ไฟฟ้า	6.89	.000	มีนัยสำคัญ
4. ด้านช่องทางและวิธีการส่งเสริมความรู้เพื่อป้องกันการใช้บุหรี่ไฟฟ้า	5.02	.003	มีนัยสำคัญ
5. ด้านแนวทางพัฒนากลยุทธ์เพื่อสร้างความยั่งยืนในการป้องกันการใช้บุหรี่ไฟฟ้า	4.87	.000	มีนัยสำคัญ

จากตารางที่ 3 พบว่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างในทุกด้านมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ระหว่างการประเมินก่อนและหลังการดำเนินโครงการ โดยเฉพาะในด้านระดับความรู้เกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้า ซึ่งมีค่า t สูงสุดที่ 12.67 แสดงให้เห็นว่าการดำเนินโครงการมีประสิทธิภาพในการเพิ่มความรู้อะไรและความตระหนักของกลุ่มเป้าหมาย

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

1. วิธีการเข้าถึงกลุ่มวัยรุ่นที่เริ่มต้นใช้บุหรี่ไฟฟ้า พบว่า ช่องทาง Social Media เช่น TikTok, Facebook และ Line เป็นวิธีที่ได้รับความนิยมมากที่สุด เนื่องจากสามารถดึงดูดความสนใจของวัยรุ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมในชุมชนและโรงเรียน เช่น การอบรมและการณรงค์ผ่านสื่อวิดีโอ โปสเตอร์ และป้ายประกาศ ก็เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับโทษของบุหรี่ไฟฟ้า อีกทั้ง การใช้ประสบการณ์จริงจากคนรอบข้าง เช่น เพื่อนหรือครอบครัว ก็ช่วยสร้างแรงจูงใจให้วัยรุ่นหลีกเลี่ยงการใช้ผลิตภัณฑ์เหล่านี้ได้

2. การให้ความรู้เกี่ยวกับพิษภัยของบุหรี่ไฟฟ้า พบว่า การใช้สื่อออนไลน์ เช่น TikTok, Facebook และ Line เป็นเครื่องมือสำคัญในการเผยแพร่ข้อมูลพิษภัยของบุหรี่ไฟฟ้า โดยเฉพาะการนำเสนอข้อมูลเชิงสถิติและผลกระทบต่อสุขภาพ เช่น โรคระบบทางเดินหายใจและการเสพติด การจัดทำวิดีโอหนังสือและสถานการณ์สมมติช่วยให้เห็นผลเสียของการใช้บุหรี่ไฟฟ้าอย่างชัดเจน นอกจากนี้ การใช้วิธีปากต่อปากในชุมชนก็เป็นวิธีที่ช่วยให้ข้อมูลแพร่กระจายอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

3. กิจกรรมหรือวิธีที่มีผลกระทบต่อการเปลี่ยนพฤติกรรม พบว่า กิจกรรมอบรมในชุมชนและโรงเรียน โดยใช้วิทยากรที่เป็นไอดอลหรือบุคคลที่มีอิทธิพล มีบทบาทสำคัญในการสร้างแรงบันดาลใจและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย นอกจากนี้ การใช้สื่อโฆษณาที่เน้นผลเสียของบุหรี่ไฟฟ้าและการติดป้ายในสถานที่สาธารณะก็ช่วยเตือนสติผู้คนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเบี่ยงเบนความสนใจโดยการส่งเสริมกิจกรรมทางเลือก เช่น กีฬาหรืองานอดิเรก รวมถึงการสร้างเกมออนไลน์หรือคอนเทนต์ที่น่าสนใจบนโซเชียลมีเดีย ก็เป็นวิธีที่ช่วยลดพฤติกรรมการใช้บุหรี่ไฟฟ้าได้

4. แนวทางการส่งเสริมความรู้ในระดับชาติและท้องถิ่น พบว่า การออกกฎหมายควบคุมการขายและการโฆษณาบุหรี่ไฟฟ้าอย่างเข้มงวดเป็นมาตรการสำคัญในระดับชาติ ส่วนในระดับท้องถิ่น การให้ความรู้ผ่านโรงเรียนและชุมชน โดยใช้ผู้นำชุมชนและผู้ปกครองเป็นแกนนำ เป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การสนับสนุนจากหน่วยงานสาธารณสุขในการให้ข้อมูลที่ถูกต้องและครอบคลุม และการใช้สื่อออนไลน์เป็นเครื่องมือหลักในการเผยแพร่ข้อมูลและสร้างการมีส่วนร่วม ก็ช่วยเพิ่มความตระหนักในวงกว้าง

5. ประสบการณ์การใช้บุหรี่ไฟฟ้า พบว่า ในกลุ่มตัวอย่าง พบว่า 18 คน (14.5%) เคยลองใช้บุหรี่ไฟฟ้า โดยส่วนใหญ่ระบุว่ามาจากแรงกดดันจากเพื่อน และมีอาการข้างเคียง เช่น ไอแห้ง คลื่นไส้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wang et al. (2021) แต่มีบางส่วนที่เคยลองใช้เพราะอยากรทดสอบรสชาติหรือได้รับการชักชวนจากเพื่อน บางคนเคยลองใช้เพียงครั้งเดียวและไม่ติด แต่พบว่ามีอาการข้างเคียง เช่น ไอแห้งหรือสาลัก หลายคนระบุว่าปัจจัยสำคัญที่ทำให้ลองใช้คือเพื่อนหรือแฟน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าอิทธิพลจากคนรอบข้างมีผลอย่างมากต่อการทดลองใช้บุหรี่ไฟฟ้า

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ความรู้เพิ่มขึ้นสูงสุด ($t=12.67$) เพราะเนื้อหาสื่อออนไลน์ใช้รูปแบบวิดีโอ สั้นที่ดึงดูดด้วยรุ่นได้ดี สอดคล้องกับ Chen et al. (2022) พบว่า สื่อดิจิทัลช่วยเพิ่มความเข้าใจได้เร็ว ส่วนทัศนคติและพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงน้อยกว่า อาจเป็นเพราะการแทรกแซงใช้เวลาเพียง 4 สัปดาห์ ซึ่งอาจไม่เพียงพอต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมระยะยาว สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนะวัฒน์ ร่มสุก และคณะ (2567) ได้ศึกษาการพัฒนาการควบคุมการใช้บุหรี่ไฟฟ้าของเยาวชนในชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของอาสาสมัคร สาธารณสุขประจำหมู่บ้านในจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า หลังการร่วมกิจกรรม อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมีการรับรู้เกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้ากฎหมายและการดำเนินงานควบคุมยาสูบ และมีทัศนคติเชิงลบต่อบุหรี่ไฟฟ้าเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) บุคลากรทางสุขภาพในชุมชนและแกนนำชุมชนมีความมั่นใจในการควบคุมการใช้บุหรี่ไฟฟ้าของเยาวชนในชุมชนผ่านการพัฒนาศักยภาพและการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการควบคุมการบริโภคยาสูบในชุมชน

ด้านระดับความรู้เกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าและผลิตภัณฑ์ยาสูบ อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากอาจเป็นผลมาจากประสบการณ์และความเข้าใจถึงข้อมูลที่จำกัดในบางกลุ่ม รวมถึงการขาดการสื่อสารที่ชัดเจนเกี่ยวกับผลกระทบของบุหรี่ไฟฟ้าในชุมชน การศึกษาครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่า แม้จะมีความรู้ในระดับหนึ่ง แต่ยังไม่เพียงพอที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้อย่างแท้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิราภรณ์ จำปาจันทร์ และคณะ (2566) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=15.43$ S.D.=3.06) และทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างต่อบุหรี่ไฟฟ้าอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.35$ S.D.=0.51) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับความรู้เกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ด้านทัศนคติต่อบุหรี่ไฟฟ้าและผลิตภัณฑ์ยาสูบ อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิราภรณ์ จำปาจันทร์ และคณะ (2566) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับทัศนคติเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<0.05$) ได้แก่ คณะที่กำลังศึกษาและการได้รับความรู้เกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าจากการศึกษาในครั้งนี้ควรมีการสร้างตระหนักรู้เกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าให้กับนักศึกษาโดยเฉพาะผลกระทบด้านสุขภาพที่จะเกิดขึ้น

ด้านพฤติกรรมและปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้บุหรี่ไฟฟ้าและผลิตภัณฑ์ยาสูบ อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปภัสร์สันต์ ตันหระพันธุ์ (2568) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา อำเภอมะนัง จังหวัดลำปาง พบว่า การสูบบุหรี่ของคนใกล้ชิดและการรับรู้สื่อทางออนไลน์มีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อความเชื่อเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าและทัศนคติเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้า ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า โดยการสูบบุหรี่ของคนใกล้ชิดมีผลต่อความเชื่อเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้า ($\beta = 0.245$) และทัศนคติเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้า ($\beta = 0.276$) อย่างมีนัยสำคัญ ขณะที่การรับรู้สื่อทางออนไลน์

มีผลต่อความเชื่อเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้า ($\beta = 0.318$) และทัศนคติเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้า ($\beta = 0.245$) อย่างมีนัยสำคัญเช่นกัน ทั้งนี้ความเชื่อเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าและทัศนคติเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าสามารถรวมกันอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า 41.5% ซึ่งแสดงให้เห็นถึงบทบาทสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า

ด้านช่องทางและวิธีการส่งเสริมความรู้เพื่อป้องกันการใช้บุหรี่ไฟฟ้าและผลิตภัณฑ์ยาสูบ อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุกัญญา สุรังสี และคณะ (2567) ได้ศึกษาผลของโปรแกรมให้ความรู้อิเล็กทรอนิกส์ด้านสุขภาพต่อความรู้และทัศนคติในการป้องกันการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า ภายหลังการได้รับความรู้อิเล็กทรอนิกส์ด้านสุขภาพ กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความรู้และทัศนคติฯ สูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง ค่าเฉลี่ยผลต่างของคะแนนความรู้และทัศนคติในการป้องกันการสูบบุหรี่ไฟฟ้าระหว่างก่อนและหลังการทดลองมากกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ <0.001

ด้านแนวทางพัฒนากลยุทธ์เพื่อสร้างความยั่งยืนในการป้องกันการใช้บุหรี่ไฟฟ้าและผลิตภัณฑ์ยาสูบ อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทรพล จึงสมเจตไพศาล และสันติ ทวยมีฤทธิ์ (2564) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา จังหวัดนครราชสีมา พบว่า (1) ทั้ง 3 โรงเรียนได้ดำเนินงานโครงการโรงเรียนปลอดบุหรี่อย่างต่อเนื่อง กิจกรรมในโครงการแตกต่างกันออกไปตามบริบทของแต่ละโรงเรียน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับพิษของบุหรี่ ระดับมาก (Mean=4.17; SD=0.75) ส่วนด้านทัศนคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่มีต่อการสูบบุหรี่ โดยภาพรวมอยู่ที่ระดับมาก (Mean=4.15; SD=0.67) (2) การส่งเสริมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ควรมีการจัดกิจกรรมเฉพาะกลุ่ม เช่น การจับคู่บัดดี้ การสร้างแรงจูงใจในการลด ละ เลิกบุหรี่ เป็นต้น ส่วนรูปแบบการส่งเสริมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา คือ การพัฒนาศักยภาพตนเอง ประกอบด้วย (2.1) การสร้างเสริมความรู้ที่เกี่ยวข้อง (2.2) การฝึกทักษะการทำงานตามบทบาท (3) การประเมินผลรูปแบบการดำเนินงานภายใต้ Skill Model สามารถใช้งานได้จริง มีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้ในบริบทที่ใกล้เคียงจังหวัดนครราชสีมาได้

ข้อเสนอแนะ

1. การใช้แพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียเป็นเครื่องมือหลักในการเผยแพร่ข้อมูลจากการวิจัย พบว่า สื่อโซเชียลมีเดีย เช่น TikTok, Facebook และ Line มีประสิทธิภาพสูงในการเข้าถึงกลุ่มเยาวชน สถาบันการศึกษาควรพัฒนาเนื้อหาที่น่าสนใจและเข้าใจง่าย เช่น วิดีโอสั้น แคมเปญ และการใช้ผู้มีอิทธิพล (Influencers) เพื่อสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับอันตรายของการใช้บุหรี่ไฟฟ้าและผลิตภัณฑ์ยาสูบ

2. พัฒนามาตรการควบคุมกฎหมายและการโฆษณาจากผลการวิจัย พบว่า การตลาดและการโฆษณาของบุหรี่ไฟฟ้ามีอิทธิพลอย่างมากต่อพฤติกรรมของเยาวชน ดังนั้น รัฐบาลควรออกกฎหมายควบคุมการขายและการโฆษณาบุหรี่ไฟฟ้าอย่างเข้มงวด โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชน เช่น การห้ามโฆษณา

บนแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย การจำกัดการเข้าถึงผลิตภัณฑ์เหล่านี้ในพื้นที่สาธารณะ และการกำหนดอายุขั้นต่ำในการซื้อบุหรี่ไฟฟ้า

3. ส่งเสริมกิจกรรมทางเลือกและใช้กลยุทธ์ “เพื่อนช่วยเพื่อน” (Peer Support) จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) พบว่า อิทธิพลจากเพื่อนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เยาวชนเริ่มลองใช้บุหรี่ไฟฟ้า ดังนั้นสถาบันการศึกษาควรส่งเสริมกิจกรรมทางเลือก เช่น กีฬา งานอดิเรก หรือการสร้างเกมออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการใช้บุหรี่ไฟฟ้า เพื่อเบี่ยงเบนความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย นอกจากนี้ ควรพัฒนากลยุทธ์ “เพื่อนช่วยเพื่อน” โดยการคัดเลือกนักศึกษาที่มีอิทธิพลในกลุ่มมาเป็นวิทยากรหรือผู้นำกิจกรรม เพื่อสร้างสังคมที่ไม่ยอมรับการใช้บุหรี่ไฟฟ้า

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาผลกระทบของการใช้บุหรี่ไฟฟ้าและผลิตภัณฑ์ยาสูบในกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายมากขึ้น เช่น กลุ่มวัยทำงาน ผู้สูงอายุ หรือกลุ่มประชากรในพื้นที่ชุมชน
2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้สื่อออนไลน์และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในระยะยาว เพื่อประเมินประสิทธิภาพของช่องทางนี้ในการป้องกันการใช้บุหรี่ไฟฟ้า
3. ศึกษาปัจจัยแวดล้อมที่ส่งผลต่อการใช้บุหรี่ไฟฟ้า เช่น อิทธิพลจากครอบครัว เพื่อน และการตลาด เพื่อออกแบบมาตรการป้องกันที่เหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

กรมศุลกากร. (2560). พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560. <https://www.customs.go.th>

กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2550). พระราชบัญญัติการสาธารณสุข (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) พ.ศ. 2550. <https://laws.anamai.moph.go.th>

กระทรวงพาณิชย์. (2557). ประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง ห้ามนำเข้าบุหรี่ไฟฟ้า พ.ศ. 2557. <https://www.dit.go.th>

กองงานคณะกรรมการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ, กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2567).

ข้อมูลวิชาการเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้า.

จิราภรณ์ จำปาจันทร์ และคณะ. (2566). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. *วารสารศูนย์อนามัยที่ 9*, 17(2), 631–644.

ทิพย์รัตน์ บุญมา และคณะ. (2564). ทัศนคติของนักศึกษาต่อการสูบบุหรี่หรือเลือกทอร์นิกส์และบุหรี่มวน. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา*, 9(1), 202–215.

ธนวัฒน์ รวมสุข และคณะ. (2567). การพัฒนาการควบคุมการใช้บุหรี่ไฟฟ้าของเยาวชนในชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในจังหวัดฉะเชิงเทรา. *วารสารพยาบาล*, 73(1), 19–28.

- ปภัสนันต์ ตันหระพันธุ์. (2568). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง. *วารสารวิชาการสาธารณสุขชุมชน*, 11(1), 149–164.
- ภัทรพล จิงสมเจตไพศาล และ สันติ ทวยมีฤทธิ์. (2564). การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมป้องกันการสูบบุหรี่
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารวิชาการสาธารณสุข*, 30(5), 824–833.
- มหาวิทยาลัยมหิดล. (2565). Smoke-free Policy and e-cigarette Regulations in Thailand.
<https://mahidol.ac.th>
- สมตระกูล ราศิริ และคณะ. (2562). พฤติกรรมการใช้บุหรี่อิเล็กทรอนิกส์ของนักศึกษาทันตสาธารณสุข.
วารสารทันตภิบาล, 30(2), 56-66.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.). (2023). รายงานสถานการณ์การสูบบุหรี่ไฟฟ้าในกลุ่ม
เยาวชน. สสส.
- สำนักงานคณะกรรมการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ. (2565). รายงานสถานการณ์บุหรี่ไฟฟ้าในประเทศไทย.
<https://www.healthcatalyst.or.th>
- สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค. (2522). พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522.
<https://otcc.or.th>
- สุกัญญา สุรังสี และคณะ. (2567). ผลของโปรแกรมให้ความรู้อิเล็กทรอนิกส์ด้านสุขภาพต่อความรู้และทัศนคติ
ในการป้องกันการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. *วารสารการพยาบาล สุขภาพ และ
การศึกษา*, 7(2), 55–66.
- Chen, L., et al. (2022). Effectiveness of Digital Media Campaigns in Reducing E-Cigarette Use
Among Adolescents. *Journal of Adolescent Health*, 70(4), 567-573.
- Kong, G., et al. (2021). Social Media-Based Interventions to Reduce Youth E-Cigarette Use: A
Systematic Review. *Journal of Adolescent Health*, 68(4), 123–130.
- U.S. Department of Health and Human Services. (2020). *Smoking Cessation: A Report of the
Surgeon General*. HHS. <https://www.hhs.gov>
- Wang, T., et al. (2021). Health Effects of Electronic Cigarettes: A Systematic Review.
International Journal of Environmental Research and Public Health, 18(5), 2379.
- World Health Organization. (2021). *Product Fact Sheet*. <https://www.who.int>